

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld), 6 juni 1950

Mede van Drees, Stikker en Blom.

In de Ministerraad werd gisteren over de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht en over de kwestie Ambon beraadslaagd. De mededelingen vervat in Uw 132, dat men in de boezem van de UNCI er niet aan denkt om een plebisciet op Ambon aan te bevelen en dat van de UNCI geen effectieve interventie te verwachten is, gaf aanleiding tot het besluit om de Regeringen van Amerika, Australië en België in te lichten over de ernst van de situatie, die hiervan het gevolg zou kunnen zijn, en erop aan te dringen, dat hun vertegenwoordigers in UNCI zullen worden geïnstrueerd een bevredigende oplossing voor Ambon te bevorderen. Stikker neemt terzake de nodige stappen. Het Kabinet is vast besloten om het zelfbeschikkingsrecht met alle geëigende middelen te verdedigen. Wij kunnen ons er niet toe bepalen om een schijn van satisfactie te geven aan het Parlement. Ook het Parlement zou daarmee niet tevreden zijn, gelijk uit de motie Romme afdoende blijkt.

Het Indonesische standpunt, dat de soevereiniteit onvoorwaardelijk en onherroepelijk is overgedragen, is op zichzelf juist, maar wettigt daarom niet de conclusie dat Indonesië niet gebonden zou zijn aan gesloten overeenkomsten. De overeenkomsten van de Ronde Tafel Conferentie garanderen een intern en een extern zelfbeschikkingsrecht op basis van een federale structuur van Indonesië. Zolang het zelfbeschikkingsrecht niet is verwezenlijkt, behoort dus Indonesië de federale structuur te handhaven. Wij begrijpen, dat wij de thans verdwenen federale staten niet kunnen doen herrijzen, doch zulks neemt niet weg, dat de RTC-overeenkomsten ten aanzien van de federale structuur geschonden zijn en dat wij moeten voorkomen, dat ten gevolge van een verder gaande schending ook het zelfbeschikkingsrecht zou worden vernietigd. Dat de nieuwe constitutie een ruime mate van locale autonomie zal geven is geen erkenning van het zelfbeschikkingsrecht, zeker niet nu Hatta heeft medegedeeld, dat men van RIS-zijde bezwaar heeft tegen afscheiding, derhalve bezwaar tegen het overeengekomen externe zelfbeschikkingsrecht. Indien de nota van de RIS-Regering, die U dezer dagen verwacht, geen voldoening geeft aan onze rechtmatige verlangens, zullen wij op een meer krachtige en duidelijke wijze ons standpunt onder de aandacht van de RIS-Regering moeten brengen en eventueel verder gaande stappen moeten overwegen. Tot goed begrip diende, dat de Regering volstrekt niet wenst, dat enig deel van Indonesië zich zal afscheiden, maar dat de Regering evenmin wenst, dat het recht daartoe zonder meer zou komen te vervallen.

U gaf ons kennis van de brief van de UNCI aan de RIS-Regering, waarbij onze nota aan de UNCI ter kennis van de RIS-Regering werd gebracht. Het lijkt ons billijk, dat de UNCI van haar brief aan de RIS-Regering, ook aan ons kennis geeft, dan kunnen wij deze brief, zo nodig vertrouwelijk, ter kennis van de Kamer brengen en voorts kunnen wij bezwaar maken tegen het feit, dat de UNCI zich neerlegt bij de vernietiging van de federale structuur, terwijl het de taak der UNCI is toe te zien op de naleving der gesloten overeenkomsten. Ik verzoek U de nodige stappen bij de UNCI te willen nemen om formele communicatie aan ons van de brief van de UNCI te verkrijgen.

In de Ministerraad werd tevens de wenselijkheid betoogd dat de UNCI beide partijen zou uitnodigen tot een bespreking over het zelfbeschikkingsrecht, waarbij tevens de kwestie Ambon zou kunnen ter sprake komen. Wij achten het voorstel vervat in mijn 21 vervallen, enerzijds omdat men nu meer dan twee weken heeft laten verlopen zonder dit voorstel aan te nemen, anderzijds omdat de nieuwe ontwikkeling met betrekking tot Ambon sinds tegen Ambon het wapen van economische afsluiting gehanteerd wordt, het thans onmogelijk maakt, dat de persoon van Hare Majesteit in het geding komt.

Bij onze onderhandelingen met betrekking tot Ambon zullen wij voor ogen moeten houden, dat voor Ambon het zelfbeschikkingsrecht moet erkend worden en dat zolang het zelfbeschikkingsrecht nog niet is verwezenlijkt de UNCI maatregelen behoort te nemen, opdat noch van de zijde van de TNI noch van de zijde van vroegere KNIL-eenheden de vrije uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht zou kunnen worden belemmerd. Een gewapend optreden tegen Ambon zou de verhouding van Indonesië tot Nederland zeer moeilijk maken. Reeds het feit, dat thans de bevolking op Ambon van het nodige dreigt verstoken te worden, is voor het Nederlandse volk ondragelijk, vooral omdat men in steeds breder lagen van onze bevolking de opstand op Ambon ziet als een gerechtvaardigde reactie op de vernietiging van de federale structuur en het twijfelachtig stellen van het zelfbeschikkingsrecht. De Regering heeft zich tot dusver van beroep op de RTC-overeenkomsten onthouden, omdat Zij er van uitging, dat de oplossing van de Ambon-zaak door de RIS zou geleid worden in de banen van het recht, in casu van het zelfbeschikkingsrecht. Indien echter het zelfbeschikkingsrecht in gevaar komt en de weg van het recht voor de bevolking van Ambon dus wordt afgesloten, zal de Regering Haar standpunt moeten herzien. De Regering verwacht intussen, dat de bemiddeling van het Rode Kruis voedsel en medicamenten naar Ambon zullen kunnen worden gezonden. Heel wat beter zou het echter zijn, indien de RIS-Regering de economische afsluiting van Ambon ongedaan zou maken. Wij verzoeken U in deze richting stappen te ondernemen.

Uw vrees, dat door een krachtig vasthouden aan het zelfbeschikkingsrecht de verhoudingen tussen Nederland en Indonesië zullen vertroebeld worden, kan de Regering tot op zekere hoogte delen. De Regering kan daarin echter geen aanleiding vinden om te berusten in schending van getroffen afspraken. Bovendien zullen er in de toekomst andere problemen rijzen, zoals de afwikkeling met betrekking tot Nieuw-Guinea waarbij de Nederlandse Regering zich evenmin door vrees voor vertroebeling van verhoudingen kan laten leiden.